

Ο ΚΑΤΣΩΝΗΣ προπολεμικά σε επίσημη επίσκεψη μοίρας Ελληνικών Υ/Β στην Αγγλική Ναυτική Βάση της Μάλτας.

Αρχές Μαΐου του 2018 ανακοινώθηκε από την Υδρογραφική Υπηρεσία (ΥΥ) του Πολεμικού Ναυτικού (ΠΝ) ότι επιβεβαιώθηκε με οπτικά μέσα η ακριβής θέση του ναυαγίου του υποβρυχίου *Κατσώνης*, σε απόσταση 6 ν.μ. βορειοδυτικά της Σκιάθου και σε βάθος 253 μέτρων.

Το ναύαγιο είχε εντοπιστεί από το υδρογραφικό-ωκεανογραφικό πλοίο *Ναυτίλος* της ΥΥ στις 29 Ιανουαρίου 2018 με τη χρήση ηχοβολιστικών πολλαπλής δέσμης και πλευρικής σάρωσης (multibeam sonar, sidescan sonar). Η ταυτοποίησή του έγινε από το ίδιο πλοίο κατά τις έρευνες 4-6 Μαΐου 2018 με χρήση τώρα υποβρυχίων ρομποτικών καμερών (RDVs) σε συνεργασία με το καταδυτικό συνεργείο του Κώστα Θωκταρίδη. Στην επιχείρηση αναγνώρισης συμμετείχε και η εταιρεία κινηματογραφίσεων FAOS tv με κατάλληλο εξοπλισμό.

Πέρασαν 75 χρόνια, μία ζωή ολόκληρη, από τη βύθισή του, στις 20.58 της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1943, σε στίγμα 39°16' Β και 23°27' Α, βορειοδυτικά της Σκιάθου.

Ο πρώτος εντοπισμός είχε γίνει από το ίδιο πλοίο τον Ιούλιο του 2016 που εκτελούσε σχετική επιχείρηση βόρεια της Σκιάθου. Ο *Κατσώνης*, γερμένος στη μία πλευρά, καλυμμένος με σχοινιά ψαράδων, ήταν γεμάτος απ' όλη τη ζωή της θάλασσας, όπως μας λέει η δημοσιογράφος Μπήλιω Τσουκαλά που παρακολουθούσε από κοντά τις έρευνες για τον εντοπισμό του υποβρυχίου. Είναι κόρη του αιμνήστου Ηλία Τσουκαλά, υπάρχου του υποβρυχίου στο τελευταίο του και μοιραίο ταξίδι. Ήταν ένας από τους λίγους διασωθέντες που δεν πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Αυτός, μαζί με τον Υποκελευστή Β' Πυροβολητή Αναστάσιο Τσίγκρο και τον Υποκελευστή Β' Αρμενιστή Αντ. Αντωνίου, κατόρθωσαν κολυμπώντας να διασωθούν και να βγουν, οι δύο πρώτοι μετά από 7,5 ώρες στη Σκιάθο και ο τρίτος μετά από 14 ώρες στο Πήλιο. Εκεί περισυνελέγησαν από τους ντόπιους και μετά από περιπέτειες γύρισαν στη Μέση Ανατολή για να συνεχίσουν τον Αγώνα.

Η ίδια, η Μπήλιω Τσουκαλά, θυμάται πως, μαζί με την αδελφή της, μεγάλωσαν ακούγοντας τον ήρωα πατέρα τους να τους διηγείται τα κατορθώματα του Υ/Β *Κατσώνης*.

Υποβρύχιο «ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ» Από το βυθό στην επιφάνεια της επικαιρότητας

του Αντιναυάρχου (ε.α.) ΠΝ
Ξενοφώντος Π. Μαυρογιάννη*

Το Φθινόπωρο του 2016 συναντήθηκε με τον κ. Στέλιο Ευσταθόπουλο, παραγωγό της εταιρείας κινηματογραφίσεων FAOS, ο οποίος έχοντας διαβάσει το βιβλίο του πατέρα της, Υποβρύχιο Υ1 Β.Π. *Κατσώνης*,¹ βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών, ήθελε να γυρίσει μία ταινία για το υποβρύχιο.

Η οπτική επιβεβαίωση του ναυαγίου έγινε στις αρχές Μαΐου του 2018 και το εγχείρημα αυτό στήριξε καθοριστικά ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ, Ναύαρχος Ευάγγελος Αποστολάκης, ο οποίος έδωσε όλα τα μέσα, συμπληρώνει η κ. Τσουκαλά. Και προσθέτει: «Να μην πάει χαμένη η θυσία αυτών των ανθρώπων που πολλοί έδωσαν και τη ζωή τους. Να παραμείνει στη μνήμη των γενεών που έρχονται ως φάρος αναφωτισμού».

Ποιος ήταν ο Κατσώνης

Κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το Πολεμικό Ναυτικό (Π.Ν.), εκτός των άλλων πολεμικών πλοίων, διέθετε και 6 υποβρυχία Γαλλικής κατασκευής στα ναυπηγεία Gironde της Νάντης που είχαν παραγγελθεί και αγοραστεί, το 1926 και 1927, από τις κυβερνήσεις Παγκάλου και Μιχαλακόπουλου.

Τα μεν Υ1 και Υ2 ονομάστηκαν αντιστοίχως *Κατσώνης* και *Παπανικολής*, και παραλήφθηκαν τα έτη 1926-1927, τα δε Υ3, Υ4, Υ5, Υ6 κατά σειράν *Πρωτεύς*, *Νηρέυς*, *Τρίτων* και *Γλαύκος*, τα έτη 1928-1929.

Ο *Κατσώνης* παραλήφθηκε στις 8 Ιουνίου 1928 από τον Αντιπλοίαρχο Κ. Αρβανίτη. Το εκτόπισμά του ήταν 576/775 τόν. και η ταχύτητά του 14/9 κόμβοι, εν επιφάνεια και εν καταδύσει αντιστοίχως. Έφερε 6 τορπιλοσωλήνες των 21 ιντσών, 1 πυροβόλο 100 χιλ. και 2 πολυβόλα. Πλήρωμα 6 αξιωματικοί και 39 Υπαξιωματικοί και ναύτες. Στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ο *Κατσώνης* ήταν ηλικίας 17 χρόνων, μεγαλύτερος κατά 7 χρόνια από το ανώτατο όριο ηλικίας για Υ/Β σε ενεργό υπηρεσία που είχε καθορίσει ο Γάλλος κατασκευαστής Schneider-Lubent.

1. *Ίκαρος*, Β' Έκδοση 1951. Υπάρχει και Ε' Έκδοση του 2009 από την Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού (ΥΙΝ)

Η δράση του Κατσώνη

Εφέτος στις 14 Σεπτεμβρίου 2018 ανήμερα του Σταυρού συμπληρώνονται 75 χρόνια από τη βύθισή του στις 14 Σεπτεμβρίου 1943.

Ως ύστατο φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης στο υποβρύχιο και το πλήρωμά του θα αναφέρουμε, περιληπτικά, τη δράση του.²

Κατά τον πόλεμο του 1940-41 πραγματοποίησε 4 πολεμικές περιπολίες με κυβερνήτη τον Υποπλοίαρχο Αθ. Σπανίδη. Στις 31 Δεκεμβρίου 1940 βύθισε με το πυροβόλο του το Ιταλικό φορτηγό *Quindo* κοντά στις Γιουγκοσλαβικές ακτές. Μετά την κατάληψη της Ελλάδας κατέφυγε στη Μ. Ανατολή. Στις 2 Ιουλίου 1942, ενώ έβγαινε από τη δεξαμενή, έπαθε βλάβη και βυθίστηκε μέσα στο λιμάνι του Port Said. Μετά από μακροχρόνια επισκευή άρχισε πάλι τις περιπολίες από το Μάρτιο του 1943 με κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Βασ. Λάσκο και ύπαρχο τον Υποπλοίαρχο Ηλ. Τσουκαλά πραγματοποιώντας 4 πολεμικές περιπολίες. Κατά τη διάρκεια αυτών, στις 2 Απριλίου 1943 βύθισε μία Ιταλική ναρκοθέτιδα στο Γύθειο, στις 5 Απριλίου 1943 ένα εμπορικό πλοίο 1.500 τόν. έξω από την Κύθνο και στις 29 Μαΐου 1943 ένα ακόμη φορτηγό 1.000 τόν. κοντά στη Σκιάθο.

Έβδομη πολεμική περιπολία και πολεμική αποστολή

Ο Κατσώνης με κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Βασ. Λάσκο απέπλευσε από τη Βηρυτό στις 5 Σεπτεμβρίου 1943 για εκτέλεση 20ήμερου πολεμικής περιπολίας στο βορειοδυτικό Αιγαίο και ειδικής αποστολής στη νοτιοανατολική ακτή της Εύβοιας, στο πλαίσιο της επιχείρησης *Shelling*. Ήταν η 49^η περιπολία των Ελληνικών υποβρυχίων στο πόλεμο και η 17^η πολεμική αποστολή στην Εύβοια.

Βγαίνοντας από το λιμάνι της Βηρυτού είχε νυχτώσει. Ο Κατσώνης πήρε πορεία κόντρα, σχεδόν, στον καιρό, ένα δυνατό πουνέντε με χοντρό κύμα, που έκαναν το γερασμένο κορμί του να τρίζει και τις βλάβες να διαδέχονται η μία την άλλη. Συνηθισμένη κατάσταση για τα κουρασμένα μηχανήματα. Οι περισσότερες αποκαταστάθηκαν από το πλήρωμα πλην της κακής μόνωσης του αριστερού ηλεκτροκινητήρα με τον κυβερνήτη να αποφασίζει τη συνέχιση της αποστολής έστω και με ένα κινητήρα.

Η συνθηκολόγηση της Ιταλίας στις 9 Σεπτεμβρίου έδωσε μεγάλη ανακούφιση στο πλήρωμα. Ήταν η νίκη των Συμμάχων, η νίκη της Ελλάδας που άρχιζε να παίρνει σάρκα και οστά. Το αίμα και τα δάκρυα των Ελλήνων δεν πήγαν χαμένα. Ζητωκραυγές και αλληλοσπασμοί ακολούθησαν τη μεγάλη είδηση.

Στις 12 Σεπτεμβρίου, στις 9 το βράδυ, κάτω από ένα ολόγιομο φεγγάρι που αναδύεται στη νοτιοανατολική Εύβοια, κατεβάζει την πλαστική βάρκα και αποβιβάζει τον Συνταγματάρχη Φραδέλο στον όρμο Καραλίδες. Στη συνέχεια απομακρύνεται και λίγο μετά τα μεσάνυχτα, ανοιχτά της Σκύρου,

συναντά δύο καΐκια που πληροφορούν τον κυβερνήτη πως στη Σκιάθο λιμενίζεται, συνήθως τη νύχτα, Γερμανικό ναρκαλιευτικό εκτοπίσματος 1.000 τόνων. Το πιο ενδιαφέρον, όμως, ήταν η πληροφορία για τον απόπλου εκείνες τις ημέρες από τη Θεσσαλονίκη του υπό Γερμανική κατοχή Γαλλικού μεταγωγικού *Simfra* που μετέφερε στον Πειραιά αδειούχους Γερμανούς στρατιώτες.

Να η ευκαιρία που περίμενε ο Λάσκος. Το *Simfra* γεμάτο με Γερμανούς στρατιώτες ήταν ένας σπάνιος στόχος. Ένα χοντρό κυνήγι που ο Λάσκος δεν θα άφηνε να πάει χαμένο.

Απρόσμενη συνάντηση

Την άλλη νύχτα, 13 προς 14 Σεπτεμβρίου, ο Κατσώνης με δυνατό φεγγάρι περνούσε ανάμεσα Σκόπελο και Χελιδρόμια. Ένα στενό με άνοιγμα μόνο ένα μίλι. Εγκαθιστά περιπολία ανάμεσα Σκιάθο και Πήλιο εν αναμονή του *Simfra*. Δύσκολος τομέας, στενός, γεμάτος βράχια, εξαιρετικά επικίνδυνος. Τα νερά του είναι τα πιο διαυγή της Μεσογείου.

Η τελευταία περιπολία του Υ/Β ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ. (Η εστιασμένη γραμμή δείχνει τη διαδρομή που ακολούθησαν ο ύπαρχος με δύο υπαξιωματικούς - ναυαγούς για να επιστρέψουν από την κατεχόμενη Ελλάδα στη Μέση Ανατολή, τον Οκτώβριο του 1943).

Γύρω στις 4 το πρωί της 14^{ης} ο ασυρματιστής πηγαίνει στον κυβερνήτη σήμα με το οποίο η Ανωτέρα Διοίκηση Υποβρυχίων διέταξε τον Κατσώνη να αλλάξει τομέα περιπολίας και να πλεύσει βόρεια της Ικαρίας εγκαθιστώντας επιθετική περιπολία. Έπρεπε να παρεμποδίσει την αποστολή Γερμανικών ενισχύσεων στη Σάμο, τώρα που η Ιταλία είχε συνθηκολογήσει. Οι Σύμμαχοι είχαν αρχίσει επιχειρήσεις στα Δωδεκάνησα γιατί οι εκεί Ιταλοί δεν είχαν υπογράψει την ανακωχή του Μπαντόλιο.

Μια βλαστήμια φεύγει από το στόμα του Λάσκου. Αμέσως τινάζεται ξαφνιασμένος. Σα να ακούει τη φωνή της μάνας του, της κυρά Μαριγώς, να του λέει:

-Μη βλαστημάς το Σταυρό, Βασίλη μου!

Σκουπίζει τον ιδρώτα του και μουρμουρίζει. «Μήπως τρελάθηκα;». Άθελά του το μάτι του πέφτει στο ημερολόγιο που

Συνέχεια στη σελ. 34

2. Αντιναύαρχος (εα) Π.Ν. Παϊζής - Παραδέλης: «Τα πλοία του Π.Ν. 1829-1999», εκδόσεις Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος

γράφει Παρασκευή, 14 Σεπτεμβρίου. Η ύψους του Τιμίου και Ζωοποιού Σταυρού...

Η διαταγή προβλημάτισε τον Λάσκο που δεν είχε σκοπό να χάσει για κανένα λόγο το *Simfra*. Αποφασίζει να παραμείνει σε περιπολία εν καταδύσει όλη την ημέρα της 14^{ης} και να πλεύσει τη νύχτα εν επιφανεία στο νέο του τομέα.

Η υπόλοιπη ημέρα κύλησε ήσυχα. Κανένας εντοπισμός με το περισκόπιο, ούτε ήχος στα υδρόφωνα μέχρι το λυκόφως. Τότε ο Λάσκος αποφασίζει να αναδυθεί και να πλεύσει προς Ικαρία. Έπρεπε, άλλωστε, να φορτίσει και τους συσσωρευτές (μπатарίες).

Με την ανάδυση βρέθηκε δίπλα σ' ένα μικρό ιστιοφόρο το οποίο είχε προηγουμένως εντοπίσει με το περισκόπιο, από το οποίο θέλησε να πάρει πληροφορίες. Με το που κοιτάζει προς βορρά βλέπει στο βάθος του ορίζοντα να σέρνεται μία λουρίδα καπνού πλοίου προερχομένου, προφανώς, από Θεσσαλονίκη.

Είναι το *Simfra*, φώναξαν στη γέφυρα όλοι. Το επιβεβαίωσαν και οι άνδρες του ιστιοφόρου που είχαν αποπλεύσει από τη Θεσσαλονίκη το προηγούμενο βράδυ.

Ο κυβερνήτης διατάζει αμέσως, «Ταχεία κατάδυση»!

Από τη γέφυρα πηδούν όλοι στον πυργίσκο. Κλείνουν το εξωτερικό πώμα, ανοίγουν γρήγορα-γρήγορα τα εξαεριστικά και ο *Κατσώνης* χάνεται κάτω από τη θάλασσα με πορεία προς τη διεύθυνση του καπνού. Ετοιμάζονται, εν τω μεταξύ, οι πωραίοι και πρυμναίοι τορπιλοσωλήνες, και το πλοίο τίθεται σε πολεμική έγερση.³

Οι τορπιλιτές ανοίγουν κρυφά⁴ τους τορπιλοσωλήνες και φιλούν τις τορπίλες τους. Έπρεπε και κείνη τη φορά να τους βγάλουν ασπροπρόσωπους όπως και τις προηγούμενες.

Όρα 8 το βράδυ ο *Κατσώνης* αναδύεται και πάλι επειδή η παρατήρηση από το περισκόπιο ήταν αδύνατη λόγω του σκότους και πλέει ολοταχώς προς τον εχθρό. Οι ομοχειρίες των πυροβόλων και των δύο πολυβόλων καταλαμβάνουν τις θέσεις τους. Στη Γέφυρα, εκτός του κυβερνήτου βρίσκονται οι Υποπλοίαρχοι Τρουπάκης, Μυκόνιος, ο έφεδρος Σημαιοφόρος Παύλος Λαμπινούδης⁵ και ο Υποκελευστής Α' Σηματωρός Χαρίδης. Ο ύπαρχος Ηλίας Τσουκαλάς βρίσκεται στο Κεντρικό Διαμέρισμα του υποβρυχίου, όπως προβλέπεται κατά το συναγερό, για να συντονίζει τις διαταγές του κυβερνήτου.

Το σκοτάδι έχει πέσει ολότελα. Το φεγγάρι θα έβγαине πολύ αργότερα. Η θάλασσα είναι γαλήνια. Οι αξιωματικοί στη Γέφυρα προσπαθούν με τα κιάλια να ανακαλύψουν το εχθρικό πλοίο.

Αντιπλοίαρχος Βασίλης Λάσκος.
Ο ηρωϊκός Κυβερνήτης του Υ/Β
ΚΑΤΣΩΝΗΣ.

«Με το αυτί κολλημένο στο φωναγωγό της Γέφυρας περιμέναμε με αγωνία να καταλάβουμε κι εμείς από κει κάτω τι γινόταν στην επιφάνεια», μάς γράφει στο βιβλίο του ο Ηλίας Τσουκαλάς.

Οι αξιωματικοί στη Γέφυρα με τα κιάλια προσπαθούν να καταλάβουν τι πλοίο είχαν μπροστά τους όταν ξαφνικά από την πλευρά του και από απόσταση 2.000 μ. περίπου, το σκοτάδι κόβεται από σήματα αναγνωρίσεως με το «άλτις». Ο Λάσκος αμέσως αντιλαμβάνεται ότι πρόκειται για πολεμικό πλοίο. Απρόσμενη συνάντηση. Πατάει αμέσως το κλάξον και διατάζει. «Ταχεία κατάδυση». Όλοι από τη Γέφυρα αυτόματα πηδούν στον πυργίσκο. Το εξωτερικό πώμα κλείνει, τα εξαεριστικά ανοίγουν και μέσα σ' ένα λεπτό το υποβρύχιο βρίσκεται σε 20 μ. βάθος.

Το μοιραίο τέλος

Τώρα ο πυργίσκος ζητά πληροφορίες από την υποτύπωση για τη θέση του υποβρυχίου. Ο Λάσκος ανησυχεί μήπως με τους χειρισμούς της επίθεσης και το ρεύμα του καναλιού βρεθούν στο γειτονικό ναρκοπέδιο.

Πριν καλά-καλά βεβαιωθούν, ο Αναστόπουλος, χειριστής των υδροφώνων, αναφέρει ότι το εχθρικό πλοίο εκπέμπει με Α.Σ.Δ.Ι.Γ.⁶

Το υποτιθέμενο *Simfra* ήταν μία Γερμανική ανθυποβρυχιακή κορβέτα 1.000 τόν., η UJ-2101. Συγχρόνως η πρώτη δέση βομβών βάθους πέφτει στη θάλασσα. Το υποβρύχιο τραντάζεται ολόκληρο, οι αρμοί του τρίζουν, σπάνε οι λαμπτήρες φωτισμού και απλώνεται πυκνό σκοτάδι... Κρότοι και χτύποι ακούγονται από τα διάφορα διαμερίσματα. Το υποβρύχιο, όμως, κρατιέται στο βάθος του και ενεργοποιείται ο βοηθητικός φωτισμός.

«Αναφορά βλαβών», διατάζει ο κυβερνήτης. Πρέπει να πληροφορηθεί αμέσως για τις ζημιές του σκάφους.

Πριν προλάβει να λάβει τις αναφορές από τα διαμερίσματα, το υποβρύχιο δέχεται δεύτερη και αμέσως τρίτη δέση βομβών πολύ κοντά. Η τελευταία ήταν φοβερή. Το σκάφος κλυδωνίζεται σαν τρελό, όλοι χάνουν την ισορροπία τους, πέφτουν κάτω, χτυπιούνται στους μπουλμέδες. Οι πυξίδες ανατράπηκαν. Κόλλησαν τα πηδάλια, έσπασαν τα βαθύμετρα και σημειώθηκαν βραχυκυκλώματα. Η πρυμναία κάθοδος και η κάθοδος του πυργίσκου άνοιξαν, και η θάλασσα με ορμή κατέκλυζε το υποβρύχιο. Από τον κλονισμό έσπασαν οι συσσωρευτές (μπатарίες), χύθηκε το θεϊκό οξύ, ανακατεύτηκε με το νερό και άρχισαν οι αναθυμιάσεις. Φαρμακεροί καπνοί που ερεθίζουν τα πνευμόνια και μετά από λίγο φέρνουν το θάνατο από ασφυξία. Ένα κουδούνι κόλλησε και χτυπάει σα δαιμονισμένο.

3. Το πλήρωμα στις θέσεις μάχης

4. Το άνοιγμα απαγορεύεται τη συγκεκριμένη στιγμή

5. Εγγονός του Ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη

6. Ηχοεντοπιστική συσκευή που με την ανάκλαση υπερήχων εντοπίζει Υ/Β, ποτισμένα ναρκοπέδια, ανθυποβρυχιακά φράγματα

Ο Λάσκος αντιλαμβάνεται αμέσως την κατάσταση. Οι διαρροές ήταν τόσο μεγάλες που σε λίγο θα έστελναν το υποβρύχιο οριστικά στο βυθό. Αλλά και αυτό να μη γινόταν, οι αναθυμιάσεις από το θειϊκό οξύ θα σκότωναν όλο το πλήρωμα, μέσα σε λίγα λεπτά. Δεν απέμενε επομένως καμία άλλη λύση από την ανάδυση. Και αυτό κάνει ο Λάσκος. Διατάζει γενική εκδίωξη των θαλασσερμάτων και ανάδυση. Όλες αυτές οι κινήσεις ήταν λογικές και αυτό θα έκανε κάθε κυβερνήτης στη θέση του. Το υποβρύχιο ανεβαίνει στην επιφάνεια, το άνοιγμα, όμως, της καθόδου του πυργίσκου παρουσίασε εμπλοκή, και χρειάστηκε η χρήση λοστού για να ανοίξει, και να ανέβουν στη Γέφυρα ο κυβερνήτης και η ομοχειρία του πυροβόλου.

Στην κατάσταση που βρισκόταν ο Κατσώνης και προ του πανίσχυρου εχθρού δεν έμενε τίποτε άλλο από το να παραδοθεί. Όμως, ο Βασίλης Λάσκος δεν ήταν απ' αυτούς που παραδίνονται. Τέτοια ντροπή δεν μπορούσε να αντέξει η Ελληνική ψυχή του. Έπρεπε να πολεμήσει, αλλά ούτε και το πλήρωμα δεν μπορούσε να δει να υποστέλλεται η Σημαία του υποβρυχίου τους.

Αυτό, άλλωστε, έλεγε και το τραγούδι που μόνοι τους είχαν ταιριάξει και το τραγουδούσαν σε κάθε γιορτή, σε κάθε γλέντι:

Με τον Κατσώνη μας παιδιά

και με γενναίο αρχηγό,

είμαστ' αποφασισμένοι

να ταφούμε στο βυθό!

Ούτε νταίβις, ούτε μάσκες

είναι χρήσιμες για μας

αφού πάντα κυβερνήτης

είναι ο Βασίλης μας.

Μπρος για τα σαράντα μέτρα,

μπρος, ακόμα πιο βαθιά,

με τέτοιοιον ύπαρχο γενναίο,

του Κατσώνη τα παιδιά!

Δεν είχε καλά-καλά προλάβει να αναδυθεί ο λαβωμένος Κατσώνης και ο Τρουπάκης με την ομοχειρία του πρωραίου πυροβόλου αιφνιδιάζουν τον εχθρό με τις πρώτες επιτυχείς βολές. Ταυτόχρονα, ο Σημαιοφόρος Λαμπρινούδης και ο Υποκελευστής Α' Σηματωρός Σ. Χαρίδης βάλλουν με το πρυμναίο πολυβόλο.

Οι Γερμανοί στην αρχή ξαφνιάστηκαν από το Ελληνικό θάρρος. Δεν περίμεναν ποτέ πως το αντίπαλο υποβρύχιο θα αναδυόταν και πολύ περισσότερο ότι θα έδινε πραγματική ναυμαχία. Η εχθρική κορβέτα αναπόδισε για λίγο και άρχισε,

*Ο ναυαγός του ΚΑΤΣΩΝΗ
Υποπλοίαρχος Ηλ. Τσουκαλάς στο
ανταρτοκρατούμενο βουνό του Πηλίου,
τον Οκτώβριο 1943.*

αμέσως, καταγιστικό πυρ κατά του Κατσώνη. Πληγώνεται βαριά ο Υποκελευστής Χαρίδης. Ο έφεδρος Σημαιοφόρος Λαμπρινούδης μαζί με τον σκοπευτή του πυροβόλου, Κελευστή Πυρ. Λεων. Στάμου, πέφτουν νεκροί. Ο Λάσκος πηδάει από τη Γέφυρα στο πυροβόλο για να βοηθήσει την ομοχειρία. Φονεύεται και ο Υποπλοίαρχος Τρουπάκης, ενώ του Κελευστού Αρμ. Μ. Γκιόκα κόβεται το πόδι. Ανάμεσα στους νεκρούς τη γέμιση του πυροβόλου κάνει τώρα ο ίδιος ο κυβερνήτης. Καθώς ήταν πανύψηλος και δεν προφυλασσόταν, ένα εχθρικό βλήμα τον ρίχνει νεκρό δίπλα στο πυροβόλο, πάνω στο αγαπημένο του υποβρύχιο που περνούσε τις τελευταίες στιγμές αγωνίας του.

Το μεγάλο και υποσυνείδητο όνειρο της ζωής του είχε εκπληρωθεί. Να πεθάνει πολεμώντας. Ήταν 44 χρονών, ο γηραιότερος κυβερνήτης υποβρυχίου στον κόσμο.

Ολόγυρα η θάλασσα έβραζε από τις οβίδες της κορβέτας. Τα βλήματα των πολυβόλων γάζωναν με τον απαίσιο ξερό τους κρότο το κατάστρωμα του υποβρυχίου. Τα ελάσματα γύρω από τον πυργίσκο είχαν ερυθροπυρωθεί. Η καταστροφή ήταν πλήρης. Μερικοί από το πλήρωμα του Κατσώνη είχαν πέσει στη θάλασσα, ενώ ο ύπαρχος, Υποπλοίαρχος Ηλ. Τσουκαλάς, ευρισκόμενος στο εσωτερικό του υποβρυχίου, προσπαθούσε να θέσει σε κίνηση τις μηχανές. Πράγματι η δεξιά μηχανή λειτουργεί για λίγο, τόσο όσο ο Κατσώνης να καταφέρει να αποφύγει εν μέρει τον εμβολισμό της εχθρικής κορβέτας. Τη δεύτερη φορά, όμως, ο εχθρός πέφτει με ταχύτητα στο πρυμναίο μέρος της αριστερής του πλευράς. Το υποβρύχιο κλονίστηκε ολόκληρο, πήρε μεγάλη κλίση αριστερά και η θάλασσα γέμισε πετρέλαιο.

Ο ύπαρχος, πάντα από το εσωτερικό του σκάφους, εκτελεί ο ίδιος τους κατάλληλους χειρισμούς για να ξαναβρεί το υποβρύχιο την ευστάθειά του και να επανέλθει στο οριζόντιο. Για λίγο όμως γιατί ο Κατσώνης με κλίση αριστερά αρχίζει να βυθίζεται με την πρύμη. Ο Τσουκαλάς διατάζει εγκατάλειψη πλοίου και οι λίγοι άντρες που είχαν απομείνει μέσα στο σκάφος σπεύδουν να βγουν. Τέσσερις απ' αυτούς την ώρα που ανεβαίνουν στη Γέφυρα φονεύονται από τα εχθρικά πυρά και σφηνώνονται στην κάτω κάθοδο του πυργίσκου. Παρ' όλες τις προσπάθειες δεν μπόρεσαν να απελευθερωθούν. Εν τω μεταξύ μέσα στο υποβρύχιο η ατμόσφαιρα είναι αποπνικτική από τους καπνούς των πυρκαϊών και τις αναθυμιάσεις των συσσωρευτών. Δεν έβλεπε πάνω από ένα μέτρο. Όταν, πλέον, δεν ήταν δυνατόν να απελευθερωθεί η κάθοδος, ο Τσουκαλάς κάνει τις τελευταίες προσπάθειες για να επιταχύνει τη βύθιση του υποβρυχίου. Μέσα στο σκοτάδι και

τους αποπνικτικούς καπνούς βλέπει μπροστά του τον Άγγλο αξιωματικό Σύνδεσμο, Υποπλοίαρχο Hector J.C. Horgan, και τους Υποκελευστές Αριστ. Αναστόπουλο και Κυρ. Σελάκη. Με επίμονες και απεγνωσμένες προσπάθειες, ενώ το υποβρύχιο βυθιζόταν, καταφέρνουν να απελευθερώσουν την κάθοδο των αξιωματικών και να πέσουν στη θάλασσα πριν ο *Κατσώνης* βυθιστεί εντελώς. Ο Τσουκαλάς ήταν ο τελευταίος που εγκατέλειψε το υποβρύχιο και αφού δεν υπήρχε κανένας άλλος ζωντανός πάνω σ' αυτό.

Η Γερμανική κορβέτα συνέχισε να βάλλει κατά του βυθιζόμενου πλοίου και των γύρω ναυαγών. Ελάχιστα λεπτά πέρασαν. Ο *Κατσώνης* σαν σε επιθανάτιο ρόγχο όρθωσε κατακόρυφα πάνω από το νερό το χλιοτρυπημένο από τα βλήματα «κορμί» του και με υψωμένη πάντοτε τη Σημαία εξαφανίστηκε στον υγρό του τάφο.

Απωλέστηκαν 32 άνδρες μεταξύ των οποίων και ο κυβερνήτης Βασίλης Λάσκος, 17 πιάστηκαν αιχμάλωτοι, οι περισσότεροι λαβωμένοι και 3, ο ύπαρχος Υποπλοίαρχος Ηλίας Τσουκαλάς, ο Υποκελευστής Β' Πυρ. Αναστάσιος Τσίγκρος και ο Υποκελευστής Β' Αρμ. Αντώνιος Αντωνίου, κατόρθωσαν κολυμπώντας να διασωθούν, και μετά από 9 ώρες οι δύο πρώτοι να βγουν στην Σκιάθο και ο τρίτος μετά 14 ώρες στην ακτή του Πηλίου. Και οι τρεις μετά από περιπέτειες γύρισαν στη Μέση Ανατολή για να συνεχίσουν τον αγώνα.

Η Γερμανική κορβέτα περισυνέλεξε 17 επιζώντες, ήτοι 13 Έλληνες Υπαξιωματικούς και ναύτες και 2 Έλληνες Στρατιωτικούς από την ομάδα αποβάσεως (1 Ανθυπίλαρχο, 1 λοχία), και 2 Βρετανούς Συνδέσμους, τον Υποπλοίαρχο Hector J.C. Horgan και τον Υπαξιωματικό Τηλ. L.J. Smith.

Μεταφέρθηκαν στον Πειραιά και κρατήθηκαν για λίγες μέρες στις φυλακές Αβέρωφ, ενώ 4 τραυματίες νοσηλεύτηκαν σε νοσοκομείο στην Κηφισιά. Στη συνέχεια στάλθηκαν, μέσω Γιουγκοσλαβίας, στο Γερμανικό στρατόπεδο ναυτικών αιχμαλώτων στο Marlag, πλησίον της Βρέμης. Εκεί έμειναν κρατούμενοι μέχρι τις 28 Απριλίου 1944, οπότε και απελευθερώθηκαν από τα Συμμαχικά στρατεύματα.

Την ηρωική καταβύθιση του *Κατσώνη* ακολούθησε σειρά συλλυπητηρίων τηλεγραφημάτων εκ μέρους των Βρετανικών Ναυτικών Αρχών.

Η Πολιτεία αλλά και οι Σύμμαχοι τίμησαν το ηρωικό πλήρωμα του *Κατσώνη*, και αυτούς που χάθηκαν αλλά και αυτούς

που διασώθηκαν, αποτίνοντας φόρο τιμής για την προσφορά τους στην πατρίδα.⁷

Οι νεκροί που δεν πεθαίνουν

Στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το μεγαλύτερο και πιο αιματηρό πόλεμο της Ιστορίας, τα Ελληνικά υποβρύχια, μαζί και με τα άλλα πλοία του Πολεμικού Ναυτικού, πολέμησαν από την πρώτη ημέρα του πολέμου μέχρι και τις παραμονές της απελευθέρωσης.

Ο αγώνας αυτός υπήρξε ιδιαίτερα σκληρός για ανθρώπους και υποβρύχια διότι, πέραν του επικίνδυνου έργου που είχαν να φέρουν εις πέρας, είχαν να υπερνικήσουν και τις τεράστιες δυσκολίες που προέκυπταν από την παλαιότητα του υλικού.

Έχασαν τη ζωή τους 109 άτομα κατά τη βύθιση των 4 από τα 6 υποβρύχια που ήταν η δύναμη του Στόλου με την έναρξη του πολέμου. Αιχμαλωτίστηκαν 45 και 5 ακόμη διέφυγαν την αιχμαλωσία κολυμπώντας.

Το πλήρωμα του *Κατσώνη*, όπως και τόσοι άλλοι αγωνιστές με ψυχές φτιαγμένες από γερό μέταλλο, ήσαν απλοί, περαστικοί άνθρωποι που αγαπούσαν την Πατρίδα, την ιστορία της, τα ήθη και τα έθιμα της φυλής. Είχαν οράματα και ιδανικά, γι' αυτά πολεμούσαν και γι' αυτά θυσιάζονταν κάνοντας αξεπέραστες πράξεις.

Ο *Κατσώνης* με τον κυβερνήτη Λάσκο, τον ύπαρχο

Τσουκαλά, το ηρωικό επιτελείο τους, και τους γενναίους Υπαξιωματικούς και ναύτες στις 14 Σεπτεμβρίου 1943, ανήμερα του Σταυρού, τερμάτιζε την ένδοξη θητεία του στο Πολεμικό Ναυτικό προσφέροντας κι αυτός στη μεγάλη νίκη. Το πλήρωμά του, από τον κυβερνήτη, μέχρι τον τελευταίο ναύτη, έμπαιναν με το φωτοστέφανο της δόξας στο πάνθεο των Ελλήνων ναυμάχων. Αυτών που και νεκροί ακόμη, στη συλλογική μνήμη των ανθρώπων, παραμένουν Αθάνατοι!

Βιβλιογραφία

1. Φωκάς Δημ.: «Εκθεσις επί της δράσεως του Β. Ναυτικού κατά τον Πόλεμο 1940-1944».
2. Μασούρας Τιμ. - Κατωπόδης Θωμ.: «Τα Ελληνικά Υποβρύχια».
3. Δημητρακόπουλος Αναστ.: «Βιογραφικό Λεξικό των Αποφοιτών της Σ.Ν.Δ.».
4. Καραγάτσης Μιχ.: «Βασίλης Λάσκος», βιβλιοπωλείο Εστίας, Έκδοση 4η, 1991.
5. Δαμβέργης Νικ.: «Ο Σιωπηλός Πόλεμος. Η δράση των Ελληνικών Υποβρυχίων 1940-1944».
6. Μαυρογιάννης Ξενοφών: «Το ηρωικό τέλος του Υ/Β Κατσώνης (Υ/1), περιοδικό «Ναυτική Ελλάς», τεύχος Σεπτεμβρίου 2013.
7. Οι τιμητικές διακρίσεις και τα συλλυπητήρια τηλεγραφήματα αναφέρονται λεπτομερώς σε άρθρο του γράφοντος με τίτλο: «Το ηρωικό τέλος του Υ/Β Κατσώνης (Υ1) στο περιοδικό «Ναυτική Ελλάς», τεύχος Σεπτεμβρίου 2013

* Διευθυντής «ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ»